

Mika Waltari – Egypt’an Sinuhet

Komentář k autorovi :

Mika Waltari (1908 – 1979)

Nejznámější finský autor, získal ve světě i u nás věhlas románem Egypt’an Sinuhet. Z jeho rozsáhlého díla vyšly v češtině pouze zlomky, zejména v nakladatelství překladatelky Markéty Hejkalové. Zatím posledním z nich byl Waltariho historický román Tanec na hrobech (2007).

Mnohé informace o životě samotného spisovatele se objevují v monografii Markéty Hejkalové Fin Mika Waltari - Doba, život a knihy světoznámého spisovatele (2007). V ní autorka čerpala nejen ze svých letitých znalostí o autorovi, ale i ze sdělení spisovatelovy dcery Satu Elstelä.

Autorství Sinuhetova životopisu je sporné. Autor byl podle svého vypravování královským hodnostářem, který po pokusu spiklenců o palácový převratu prchl do ciziny, kde se vypracoval na vlivného muže a k stáří se vrátil na královu výzvu do vlasti.

Komentář k ukázce 1 :

Spiklenci zavraždili egyptského krále Amenemheta. Sinuhet se obával stejného osudu.

Ukázka 1 :

Rozhodl jsem se opustit Egypt. Vždyť jaká je to země, kde lze zavraždit krále a boha!

Mnohokrát jsem svého rozhodnutí později litoval, a to i v době, kdy jsem byl opět mocný a vážený muž. V cizích zemích lze žít, lze se v nich domoci bohatství, nelze je však milovat. Je jen jediná Milovaná země: kde měl člověk svou kolébku a kde má mít také svůj hrob.

Nyní však ve svém vypravování předbívám. Tehdy jsem opustil Egypt, protože jsem zanevřel na zrádce, kteří se najdou ovšem všude, a hlavně proto, že jsem si chtěl zachránit život. Vyčkal jsem chvíle, kdy bůh měsíce Thovt zakryl mrakem svou tvář, a opustil jsem úkryt mezi keři. Plížil jsem se pak hřbety písečných dun až k okraji tábora, kde plály strážní ohně. Jak jsem už zdálky spatřil, strážce tam nestály ve zbrani, nýbrž podřimovaly vsedě. Jindy bych je byl za takové porušení kázně vyvolal jménem a vydal k bičování. Nyní jsem je však za jejich otupělou bdělost chválil.

Když jsem strážní ohně ztratil z dohledu, povstal jsem na nohy a z plazícího se hada jsem se změnil v rychlonohou gazelu. Šel jsem vpřed hbitě a bez potíží, neboť písek pouště za nočního chladu ztuhl, a podle souhvězdí Býčího stehna jsem zamířil na jih. Sotva jsem urazil vzdálenost poloviny denního pochodu vojska, hvězdy začaly blednout. Pak se mi po levé ruce zjevila před zvěst znovuzrození boha slunce Rea, nyní už spojeného s králem Amenemhetem, a jeho žehnajících paprsky zanedlouho zahřály mé údy.

Spěchal jsem v jasu dne rychlostí královského posla a nikde jsem nespatriil člověka, ani pouštního tvora. Tak jsem se dostal k jezeru Obou pravd. Jeho vodou jsem uhasil žízeň a stvoly papyrusu, nepřipravenými nad ohněm, jsem zahnal hlad. Opatrně jsem pak kráčel po břehu jezera, neboť mi bylo známo, že poblíž je osada Sykomory. Kdykoli jsem zaslechl podezřelý zvuk, skryl jsem se v houští. Neobjevil se však lovec ptáků ani ryb, a když slunce boha Rea vystoupilo na nejvyšší bod své každodenní pouti, našel jsem v bažinatém křoví opuštěný člun. Na něm jsem se pak přeplavil na Snofrevův ostrov a došel jsem až k obdělané zemi. Zalehl jsem v obilí a skryt v jeho klasech strávil jsem zbytek dne a noc.

Osvěžen spánkem a chladnou vodou, vydal jsem se za úsvitu na další cestu. Když jsem opus- til na člunu ostrov, dorazil jsem po nedlouhé době k palmovému háji. Tam jsem si ulomil větev s trsem datlí a méně ostražitě než dříve vykročil jsem na polní stezku. Najednou jsem se hrozně vylekal. Proti mně kráčel muž. Ukryt se nebylo kam, jediná možná cesta vedla vpřed. Srdce se mi rozbušilo, na tváři jsem však zachoval klid. Co tomu muži odpovím? Co odpoví on ozbrojencům, které vyšlou spiklenci po mně pátrat?

Byl to však pouze rolník s ubohou bederní rouškou. Když spatřil můj límeček hodnostáře s obrazem bohyně Vosrety, chůvy mého pána, celý se roztřásl.

Nebylo na něm, aby mi kladl otázky. Hluboce se uklonil, napřáhl ruku do výše kolen, a bez slova mě nechal projít.

Můj útěk mohl pokračovat.

Otázky k ukázce :

1. Jaký vztah k Egyptu vyjadřuje Sinuhet?
2. Vysvětli spojení : ...z plazícího se hada jsem se změnil v rychlonohou gazelu...
3. Proč vyjadřoval rolník úctu k Sinuhetovi?

Komentář k ukázce 2 :

Odchází na sever k beduínům.

Ukázka 2 :

Cesta na sever

Stal jsem se tedy beduínem. Nějaký čas jsem předstíral, že putuji s kmenem v naději na setkání s egyptskými kupci, s nimiž se vrátím do sídelního města. Přál jsem si ovšem opak; náčelníkovi jsem to však neřekl, pouze jsem o tom s ním nemluvil. Na nic se mě ani nyní neptal, takže můj jazyk se nemusel podobat rozdvojenému jazyku hada.

Kráčel jsem pěšky a na nosítka na ramenou otroků jsem mohl jedině vzpomínat. Sandály z hrubé kůže mě tlačily, šat z hrubého lněného plátna mi dřel ramena, hlavu mi tížila hrubá pokrývka. Jedl jsem ječné placky, upečené

večer a celý příští den pak tvrdé, k nim nejvýš kousek cibule. Pil jsem mléko od krav, někdy též od koz nebo od oslic, a jinak jen vlažnou vodu. Bylo to jednotvárné jako vyprahlá step, kterou jsme putovali, bylo to únavné jako vlečení písečných saní. Stále to však bylo lepší než padnout za oběť sekeře nebo dýce spiklenců.

Rovněž společnost těchto ubohých beduínů byla pro mne lepší než osamělost v prvních dnech útěku. Náčelník mi projevoval pozornost a úctu. Nechal mě jít po své pravé ruce, prvnímu mi vždy nabídl jídlo, neodměřoval mi vodu. Když po dvou týdnech cesty, v předvečer úplňku, dal zabít ovci, věnoval mi z ní játra, na které sám měl právo. Daroval mi též vějíř z pestrých per, kterým jsem odháněl od tváře mouchy, jež doprovázely stádo. Jeho synové byli stále v mé blízkosti, aby splnili každé mé přání. Žádné jsem však neměl.

Se zájmem jsem pozoroval život svých nových společníků. Zdatní muži šli vpředu, ostatní po stranách stáda. Občas se někteří vzdalovali, aby ulovili zajíce nebo ptáka; jejich luky a šípy nebyly však většinou úspěšné. Zato uměli obratně používat kamenů s ostrou hranou, kterými uřezávali z ovcí vlnu nebo jim podřezávali krk. Zeny dovedly stáhnout kůži ze zabitých zvířat, aniž ji poškodily, takže mohla sloužit jako měch na vodu. Pilná a vytrvalá byla též mládež, která třením dřeva o dřevo rozdělávala oheň, což byla dlouhá a namáhavá práce. Mladší se chovali uctivě ke starším a všichni mluvili málo.

Nikdo z těchto lidí netoužil vlastnit kamenný dům, ani zahradu se stinnými stromy a vonnými květy, s jezírkem uprostřed. Nikdo z nich nedbal o to, aby si včas pořídil hrobku. Neměli posvátná zvířata, ani nestavěli chrámy. Klaněli se jen osamělým balvanům a slunci.

Nejvíce mě však udivovalo, že netoužili žít pod blahodárným žezlem egyptského krále. Raději se toulali se svou bídou stepí.

Otázky k ukázce :

1. Pokus se vysvětlit slovo beduín
2. Popiš útrapy Sinuhetovy cesty na sever
3. Vyhledej v textu přirovnání
4. Čím projevoval náčelník úctu Sinuhetovi?
5. Co měli za úkol jednotliví členové kmene?
6. Zamysli se nad životem beduínů. Po čem v životě toužili? Po čem toužíš ty?

Komentář k ukázce 3 :

Vrcholem královny dobrotivosti bylo, že se postaral o Sinuhetovu hrobku.

Ukázka 3 :

Vzal jsem olejovou lampu, jež stála rozsvícená ve výklenku u vchodu, a sestoupil jsem tedy do své hrobky. Schody vedly příkře do hloubky a stěny kolem nich se leskly, jak byly jemně vyhlazeny. Končily před dveřmi prostorné předsíně, kterou pokrývaly malby a nápisy. Na každé z jejích stran se temněly otvory dalších dveří: boční vedly, jak jsem se přesvědčil nahlédnutím, do místnosti pro pohřební výbavu a střední do pohřební komory.

Prošel jsem středními dveřmi a stanul jsem v úžasu. Strop této komory byl celý pozlacený a pokrytý modrými hvězdami. V blikavém světle lampy jsem spatřil sarkofág. Když jsem přistoupil blíže, zjistil jsem, že je vytesaný z jediného kusu zlatistého křemence a zapuštěný do podlahy. Na jeho rozích byly obrazy ochranných bohů čtyř světových stran, na podélných stranách obrazy bohyně Esety s rozepjatými křídly. Víko sarkofágu, jež bylo rovněž z křemence, stálo opřeno o stěnu. Zde bude tedy uložena rakev s mým balzamovaným tělem, a až se nade mnou uzavře toto víko, budu už v říši mrtvých . . .

Mezitím se mé oči přizpůsobily podzemnímu temnu, takže jsem začal rozeznávat nástěnné malby a nápisy. Procházel jsem nedočkavě místnostmi, pohlédl jsem zběžně na tu, pak na onu stěnu, až jsem se konečně uklidnil. Než jsem se však mohl soustředit k jejich pozorné prohlídce, spatřil jsem najednou sama sebe. Ve výklenku stála moje socha v životní velikosti a jako živá, se slavnostní černou parukou a dlouhou ozdobnou suknicí ze zlata! S mým jménem a s věnovacím nápisem mého krále . . .

Když jsem se vzpamatoval, začal jsem prohlížet malby a nápisy. Byly tu výjevy z mého života, z mých válečných tažení, z mých cest po poušti, z mé vlády v Recenu, z mého přijetí u krále. Byly tu obrazy všech druhů jídel a nápojů, které si mohl můj duch kdykoli oživit, aby netrpěl žízní a hladem. Byl tu též opis králova rozkazu k mému návratu z ciziny i opis mého děkovného dopisu za jeho milost. Všechny tyto obrazy byly vytesány mělce do stěn a věrně vybarveny. A nevěděl jsem, co víc obdivovat: zda jejich množství a výstižnost, nebo dovednost jejich tvůrců.

Z celé této skvělé výzdoby hrobky mě však na plnil největším potěšením obraz mého posledního soudu. Bůh mrtvých Anup v podobě člověka se šakalí hlavou mě tam přiváděl před váhy bohyně spravedlnosti a práva Maaty. Na jedné misce leželo její péro, na druhé mé srdce, a mé srdce nebylo shledáno lehčím! Tak to též zapsal bůh Thovt s ibisí hlavou na papyrus, a nepředal mě obludné požíračce duší Amemaitě, nýbrž mě předvedl před boha Usira, aby mě přijal do své podsvětní říše.

Na vlastní oči jsem tam viděl, že jsem byl ospravedlněn a určen pro věčný život. Co jsem si jako smrtelný člověk mohl víc přát?

Otázky k ukázce :

1. Vysvětli slova : sarkofág, papyrus
2. Jakými poctami uctil král Sinuheta?

Komentář k dílu :

Původní Sinuhetův životopis je nejstarším známým životopisným a dobrodružným spisem ve světové literatuře. Vznikl na konci 20.století př.n.l. Zachoval se v kompletní podobě. Po rozluštění egypt. Hieroglyfů Francouzem Champollionem r.1822 došlo ke zveřejnění textu v polovině 19.století. První překlad do češtiny pochází z r. 1912 zakladatelem egyptologie Františkem Lexou.

Náměty k zamyšlení :

1. Byl Sinuhet skutečně žijícím člověkem?
2. Byl autorem tohoto vypravování?
3. Do jaké míry odráží historickou skutečnost?
4. Co dalo podnět k napsání díla?

Zdroje :

Zamarovský, Vojtěch : Sinuhet, Albatros, Praha 1985